

MALMÖ HÖGSKOLA

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 7 oktober 2009

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer om fotboll på idrottsforum.org](#)[Läs mer om idrott och genus på idrottsforum.org](#)

En forumet närstående beskrev nyligen en försvunnen bok som att den var "osynlig som kvinnofotbollen i media". Kvinnor som spelar fotboll, eller vill spela fotboll har aldrig haft det lätt; detta är belagt om och om igen, nationellt och internationellt. I Sverige har inte minst Eva Olofsson och Jonny Hjelm bidragit till att kvinnofotbollens historia skrivits, med alla de etableringsvårigheter som funnits och alla de pinsamma utsagor och handlingar som det patriarkala fotbollsetablissemangt gjort sig skyldiga till. Inte minst på grund av hans gedigna kunskaper på detta område var det just Jonny Hjelm som blev ombedd att recensera James F. Lee's bok i serien "Sport in the Global Society", *The Lady Footballers: Struggling to Play in Victorian Britain* (Routledge). Mycket bra, tycker vår recensent om boken, den fungerar både som introduktion till kvinnofotbollens historia och som intressant och fängslande läsning för den redan insatte. Till exempel ägnas en del av boken åt den veterligen första fotbollsmatchen mellan kvinnliga lag – båda lagen hemmahörande i klubben British Ladies' Football Club. Matchen spelades 1895 inför tiotusen personer!

Kvinnor och fotboll på drottning Victorias tid

Jonny Hjelm

Institutionen för historiska studier, Umeå universitet

*James F. Lee***The Lady Footballers: Struggling to Play in Victorian Britain**

132 sidor, inb.

Abingdon, Oxon: [Routledge](#) 2008

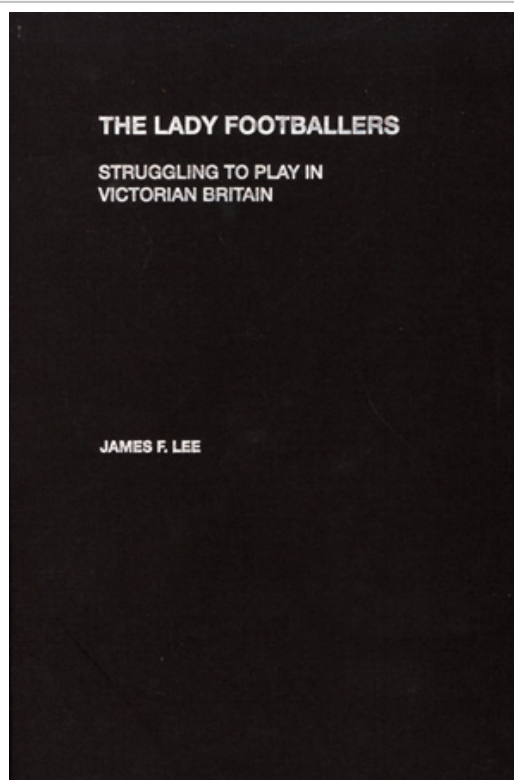
(Sport in the Global Society)

ISBN 978-0-415-42609-1

En gråmulen vårdag 1895 satt 22 kvinnor och väntade på att springa in på en fotbollsplan i norra London. De tillhörde samma förening, den nybildade fotbollsklubben British Ladies' Football Club (BLFC), men var uppdelade i två lag, det "norra" och det "södra" med olika färg på tröjorna (röd och blå). Matchen arrangerades av BLFC.

Kvinnorna väntade på att förmatchen mellan två herrlag skulle ta slut. Ungefär 16.30 lämnade männen planen och kvinnorna gjorde sig redo. De hörde det förväntansfulla sorlet från en del av de närmare 10 000 åskådare som tagit sig till den ganska anspråkslösa fotbollsanläggningen (The Crouch End Athletic Ground i Alexandra Park). Det här var närmare tio gånger fler än förväntat och trängseln var stor. I en tidning beskrevs att "All through the afternoon train-loads of excited people journeyed over from all parts, and the respectable array of carriages, cabs, and other vehicles marked a record in the history of Football." Den stora publiken gladdes givetvis BLFC då ett av syftena, förutom att slå ett slag för tävlingsinriktad, seriös damfotboll, var att tjäna pengar. Det sistnämnda var vid denna tid inte okontroversiellt inom engelsk idrott med sitt starka amatörideal, särskilt inom medel- och överklassen.

Den stora publiken gjorde samtidigt spelarna lite nervösa. Risken fanns att de skulle bli utskrattade. Risken var

ganska stor. Mediebevakningen hade före matchen varit enorm och pågått i flera månader, bland annat därför att matchen blivit uppskjuten flera gånger. Många åsikter, för och emot damfotboll, hade förts fram och journalister och insändarskribenter fann det både lustigt och oroande att kvinnor tänkte ge sig på det manligaste av allt, att spela fotboll. En del försvarare fanns dock, även om de var i minoritet. Plats hade också givits åt BLFC ledande företrädare, *Lady Florence Dixie* (ordf) och *Nettie Honeyball* (sekr), som hade deklarerat att initiativet var seriöst menat och att t ex matchdressen av detta skäl liknade den männen hade. *Nettie Honeyball* hade i en artikel inför matchen stolt poserat på ett foto över en helsida med långärmad blus, "Knickebockers" (shorts/byxor till strax nedanför knäna) och fotbollsskor. Hennes båda ben syntes tydligt, något som ansågs mycket opassande, ja, nästan chockerande frigt. Kvinnor som vid denna tid exempelvis spelade tennis, golf och cricket gjorde det i långa kjolar.

Den radikala, rättframma, nästan "kaxiga" hållningen i klädfrågan, var ett av många skäl att ta sig till matcharenan. En annan i förväg diskuterad sak var givetvis om kvinnor kunde spela fotboll. Kunde de överhuvudtaget *springa* på ett funktionellt och effektivt sett? Många var tveksamma. I slutet av 1800-talet var vuxna kvinnors fysiska aktiviteter i det offentliga rummet omgivna av en mängd restriktioner. En hindrande faktor var givetvis också de hårda korsetter, långa kjolar och hattar som kvinnor förväntades använda.

Men de 22 kvinnor som väntade på att springa in på planen hade tagit av sig korsetter, kjolar och hattar. De skulle spela fotboll "på riktigt" under samma villkor som herrspelarna som nyss spelat på planen som var blöt, lerig och svårspelad. BLFC hade ursprungligen försökt hyra en bättre matcharena men fått nobben. Publiken väntade alltmer otåligt men till sist, ungefär kvart i fem, sprang spelarna in på planen för den, som det hade beskrivits i medierna, historiska första damfotbollsmatchen.

Hur gick det då? Blev det succé eller fiasko? För att göra en lång historia kort; det gick dåligt, riktigt dåligt. Till exempel var de tre första målen självmål. Matchen slutade 7-1 till det "Nordliga" laget men då domaren blåste av matchen hade många i publiken hunnit lämna arenan. De hade enligt egen utsago bevittnat ett idrottsligt spektakel som hade mycket lite med fotboll att göra.

Matchen liksom BLFC:s bildande tillhör en av den brittiska damfotbollens viktiga milstolpar och omnämns i många fotbollshistoriker, också givetvis dem som primärt behandlat damfotboll. Det gäller t ex *David Williamsons Belles of the Ball* (1991) och *Jean Williams A game for Rough Girls?* (2003). Det här gäller för övrigt också *Torbjörn Andersson* skildring av den svenska fotbollshistorien (*Kung Fotboll*, 2002). I den nyutkomna *The Lady*

” *Fotbollen får stort utrymme. Här finns utförliga referat från flera av de matcher som spelades, av individuella prestationer, dribblingar etc samt enskilda spelares kompetens.*

Footballers gör emellertid författaren *James F. Lee* en rejäl djupdykning och läsaren ges en initierad och sympatisk skildring av BLFC:s bildande, vilka som var de drivande kvinnorna bakom projektet och deras bevekelsegrunder. Premiärmatchen ges stort utrymme men också den turné som följde då man spelade omkring 20 matcher runt om i England och Skottland. Detsamma gäller det likartade damfotbollsinitiativ som togs året därpå, med delvis samma personer vid rodret, men denna gång ägde de flesta matcherna rum i Skottland. Lees viktigaste källmaterial är tidningar vilket präglar framställningen, på både gott (tidsfärg, intressanta detaljer) och ont (ytligt och ensidigt då journalister i allmänhet har denna tendens).

Boken omfattar drygt 130 sidor, uppdelad på behagligt korta kapitel med en bra och "spännande" disposition ("hur ska det gå för laget?"). Bilderna är bra men skulle gärna ha fått vara fler. Fotbollen får stort utrymme. Här finns utförliga referat från flera av de matcher som spelades, av individuella prestationer, dribblingar etc samt enskilda spelares kompetens. Det är bra, inte minst då bokens aktörer, de fotbollsspelande kvinnorna, ville bli tagna på allvar som fotbollsspelare av sin samtid (bra att då också Lee gör det drygt hundra år senare). Samtidigt är en av bokens största förtjänster Lees socialhistoriska analys där BLFC:s bildande och kritiska bemötande kontextualiseras tidsmässigt. Motståndet berodde enligt Lee inte enbart på att kvinnor på en fotbollsplan var helt fel i slutet av 1800-talet, att de hade fräckheten att beträda ett manligt kodad, och därtill offentlig, arena, det var också ur ett klassperspektiv "fel". Kvinnorna bakom BLFC, och sannolikt även majoriteten av spelarna (men här svävar Lee lite på målet), tillhörde över- eller medelklassen. Kvinnor med denna klassbakgrund kunde möjligen tillåtas prova på idrotter som tennis och cricket eller nymodigheter som cyklar men absolut inte fotboll som vid denna tid blivit alltmer arbetarklassdominerad. Lee ägnar också betydande uppmärksamhet åt klädfrågan, vad kvinnorna skulle ha på sig när de spelade fotboll och den laddning som låg i denna fråga. Han visar också att *Lady Florence Dixie* engagemang i BLFC förmodligen hängde samman med att hon var en av förgrundsgestalterna i den rörelse som kämpade för kvinnors rätt att ha praktiska och ändamålsenliga kläder (*Rational Dress Society*, bildad 1881).

Några kritiska anmärkningar. Lees referenser är nästan uteslutande hämtade från den engelskspråkiga världen, och då de brittiska öarna i synnerhet. Det är synd att Lee (och andra brittiska idrottshistoriker) inte i högre grad beaktar forskning gjord på andra håll i världen. Det hade också varit sympatiskt om Lee tydligare markerat att BLFC och matchen i London och den efterföljande turnén behandlats tidigare i den idrottshistoriska forskningen. Den oinvidge kan nästan få intrycket att Lee är den förste. Men så är som sagt inte fallet. Lees förklaringar till att BLFC misslyckades i sitt försök att etablera tävlingsinriktad damfotboll blir också väldigt mycket av sorten "de var före sin tid", "tiden var inte mogen" etc. Han är i och för sig inne på sociala faktorer som kvinnors bristande fritid, i synnerhet inom arbetarklassen, men detta, och liknande, resonemang skulle ha kunnat varit både längre och

djupare.

Sammantaget rekommenderas ändå boken varmt. Dess format, disposition och framställningssätt innebär att *The Lady Footballers* kan fungera som en bra introduktion till damfotbollshistorien. Men också den som redan vet en del om (dam)fotbollshistorien erbjuds intressant och fängslande läsning.

© **Jonny Hjelm 2009.**

 Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk

 Buy this book from Amazon.co.uk

 Buy this book from Amazon.com